ལོ་རྒྱུས་ཤེས་བྱའི་ཀློག་དེབ

སོ་ཅི་དང་པོ

ཀྲང་ ཡིའུ་ ལྱུན

LISHI ZHISHI DUWU

མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང

ལོ་རྒྱུས་ཤེས་བྱའི་སློག་དེབ

གོ་ ཅི་ དང་ པོ

ཀྲང་ ཅིའུ་ ལུན

མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང

本书根据商务印书馆 1971 年 12 月第 1 版北京第 1 次印刷本翻译出版。

དེབ་འདི་ནི་རྟང་ཡུའུ་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གི་ 1971 ལོའི་ཟླ་ 12 པའི་པར་གཞི་ 1 པོའི་པེ་ཅིན་གི་པར་ཐེངས་ 1 པོ་གཞིར་བཟུང་ཏེ་སྒྱུར་ནས་སྐྲུན་པ་ཡིན།

ལོ་རྒྱུས་ཤེས་བྱའི་སྤྲོག་དེབ

ཤོ་ ཅི་ དང་ ཕོ

ཀྲང་ ཡིའུ་ ལུན

ཀྲུང་དབྱང་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་སྐད་ཡིག་ཚན་ཁག་གི་བཟོ་ཞིང་དམག་གསུམ་གྱི་སློབ་གྲྭ་བས་སྒྱུར་པ

མི་རིགས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གིས་སྐྲུན་པ

1974 ལོའི་ཟླ་ 9 པར་པར་གཞི་ 1 པོ་སྒྲིག་པ

1974 ལོའི་ཟླ་ 9 པར་པེ་ཅིན་ལ་པར་ཐེངས་ 1 པོ་བརྒྱབ་པ

དེབ་རེར་གོར་ཟུར་ 1 སྐར་ 3

历史知识读物

第 一 国 际

张 友 伦

（藏 文）

中央民族学院语文系工农兵学员翻译

民族出版社出版 新华书店发行

民族印刷厂印刷

开本：787×1092 毫米 1/32 印张：3 1/4

1974 年 9 月第 1 版

1974 年 9 月北京第 1 次印刷

书号：M 11049（3）7 定价：0.13 元

དཀར་ཆག

དང་པོ　གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མནའ་མཐུན་ནས་
　　གོ་ཅི་དང་པོའི་བར ………………………… 1

གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མནའ་མཐུན་ནས་འགོ་'
　　བཙུགས་ཏེ་བཤད་རྒྱུ ………………………… 1

རྒྱལ་སྤྱིའི་གནས་ཚུལ་གསར་པ་དང་གསར་བརྗེའི་
　　མཐོ་སྣབས་གསར་པ ………………………… 3

མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་དང་བཟོ་པའི་ལས་འགུལ་'
　　ཟུང་འབྲེལ་བྱུང་བ ………………………… 8

འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྒྲིལ་
　　ཤུགས་ཆེ་རུ་ཕྱིན་པ ………………………… 15

གཉིས་པ　གྲལ་རིམ་འཐབ་རྩོད་གི་ནང་དུ་དབུ་བརྙེས་པ …… 18

ཀོ་ཅིའི་བཟོ་པའི་མཐུན་ཚོགས་བཙུགས་པ ………… 18

རྩ་འཛིན་དང་སྒྲིག་ཤིག་ག་འདྲ་ཞིག་དགོས་པ………… 21

གསུམ་པ　སྐབས་འཚོལ་རིང་ལུགས་གི་གྲུབ་མཐའ་
　　སྣ་ཚོགས་ལ་འཐབ་རྩོད་བྱས་པ ……………… 29

ཕུའུ་ལུའུ་ཏུང་རིང་ལུགས་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པའི་
　　འཐབ་རྩོད ………………………………… 31

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook

བཟོ་ཚོགས་མཉམ་འབྲེལ་རིང་ལུགས་དང་ལ་སར་རིང་

ལུགས་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པའི་འཐབ་རྩོད ………… 44

པ་ཁྲུའུ་ཉིང་རིང་ལུགས་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་རྒྱུའི་

འཐབ་རྩོད་འགོ་ཚུགས་པ ……………………… 59

བཞི་པ　ཀོ་ཙི་དང་པོ་དང་པ་ཡི་ཀུང་ཏེ……………………… 72

ལྔ་པ　པ་ཁྲུའུ་ཉིང་རིང་ལུགས་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པའི་

འཐབ་རྩོད་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་པ

ལེན་ཏུན་འཐུས་མི་གྲོས་ཚོགས་དང་

ཏའི་ཡ་འཐུས་མི་ཚོགས་ཆེན ……………………… 82

དྲུག་པ　ཀོ་ཙི་དང་པོའི་གསར་བརྗེའི་སྙིང་སྟོབས་དེ་

ཡུན་ནས་ཡུན་དུ་གནས་པར་ཤོག ……………… 92

དང་པོ གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མཐའ་མཐུན་ནས་ཡོ་ཅི་དང་པོའི་བར

གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མཐའ་མཐུན་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བཤད་རྒྱུ

དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ལོ་རབས་བཞི་བཅུ་པར, མིའི་རིགས་གི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་སྔར་བྱུང་མ་མྱོང་བའི་བྱ་བ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་བྱུང་བ་ཏེ——མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་ཐོག་མར་བྱུང་བ་རེད。 མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་ནི་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གྱི་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་གསར་བརྗེའི་རིགས····པའི་གཞུང་ལུགས་ཤིག་རེད, དེས་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་ལ་བཅིངས་འགྲོལ་ཐོབ་པ་བྱེད་རྒྱུའི་འགྲོ་ལམ་ཡང་དག་པ་ཞིག་བསྟན་ཐོག, ཁོ་ཚོས་མ་རྩ་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་རྩ་སློག་བཏང་ནས, འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གྱི་སྲིད་དབང་སྒེར་འཛིན་འཛུགས་རྒྱུ་དེ་ནི་རང་ཉིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལས་འགན་ཀླབས''ཆེན་ཞིག་ཡིན་པ་ངོས་འཛིན་ཐུབ་པ་ཞིག་བཟོས་པ་རེད。 མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་བྱུང་བ་དེའི་ཐོག་ནས, རྒྱལ་སྤྱིའི་བཟོ་པའི་ལས་འགུལ་དེ་དུས་རིམ་གསར་རྐྱང་ཞིག་ལ་སླེབས་པ་མཚོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད。 སྐབས་དེར་མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་པའི་ལས་འགན་ལྟེ་བ་ནི, འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གྱི་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་གསར་བརྗེའི་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་དེ་དྲིལ་བསྒྲགས'''

བྱས་ནས, མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་དང་བཙོ་པའི་ལས་འགུལ་ཟུང་འབྲེལ་ཡོང་བ་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད。

མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་ཚན་རིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་གསར་འཛུགས་གནང་འགོ་ཚུགས་པའི་སྐབས་ནས, གསར་བརྗེའི་འཐབ་རྩོད་ཀྱི་ལག་ལེན་ལ་རྟེན་ཏེ, བཙོ་པ་མང་ཚོགས་དང་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་པ་རྣམས་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་དྲིལ་བསྒྲགས་རྒྱུན་མི་ཆད་པ་གནང་བ་མ་ཟད, གོམ་གང་མདུན་སྤོས་གིས་མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་དེ་སློབ་སྟོན་གྱི་བསམ་བློར་བྱེད་པའི་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གྱི་སྲིད་ཇང་འཛུགས་རྒྱུའི་འགོ་ཡང་འཛུགས་པ་གནང་ཡོད་པ་རེད。 ཁོང་ཚོས་འབད་བརྩོན་རྒྱུན་མི་ཆད་པ་གནང་བའི་འོག, 1847ལོར་ལུན་ཏུན་དུ་གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མཐའ་མཐུན་བཙུགས་པ་རེད。 མཐའ་མཐུན་དེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གྱི་གསར་བརྗེའི་སྲིད་ཇང་བྱུང་ཚུབ་པ་ཞིག་མིན་ན་ཡང, དེ་ནི་མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིའི་ཇང་འཛུགས་འཆར་གཞིའི་ཐོག་མའི་གོམ་རིམ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད, སྐབས་དེར་མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་དྲིལ་བསྒྲགས་བྱེད་སའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ལྟེ་བ་ཞིག་ཀྱང་རེད。 1848ལོའི་ཟླ་ 2 པར, མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་མཐའ་མཐུན་ལ་ཟིན་བྲིས་བཀོད་གནང་བའི་རྩ་འཛིན——《གུང་ཁྲན་ཏང་གི་བསྒྲགས་གཏམ》ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་རེད。 དེ་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་ལས་འགུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བྱུང་བའི་རྩ་འཛིན་གྱི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་ཡིག་ཆ་དང་པོ་ཞིག་ཡིན་སྟབས, དེར་དུས་རབས་ཕྱེ་བའི་དོན་སྙིང་ཡོད་པ་རེད。 གསར་བརྗེའི་རྩ་འཛིན་བྱུང་རྗེས, རྩ་འཛིན་གྱི་རྩ་བའི་བསམ་བློ་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་དྲིལ་བསྒྲགས་བྱས་ནས, དེ་བཙོ་པའི་ལས་འགུལ་དང་ཟུང་འབྲེལ་དམ་པོ་ཡོང་བ་བྱེད་དགོས。 གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་

པའི་མཐའ་མཐུན་གྱིས་དེའི་ཐད་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

《གུང་ཁྲན་ཏང་གི་བསྒྲགས་གཏམ》ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་མ་ཐག་ཏུ, ཡོ་རོབ་གླིང་གི་ 1848 ལོའི་གསར་བརྗེ་ལངས་པ་རེད①། གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མཐའ་མཐུན་གྱི་ཁོངས་མི་རྣམས་ཧུར་བརྩོན་གྱིས་སྐབས་དེའི་གསར་བརྗེའི་འཐབ་རྩོད་ལ་ཞུགས་ཏེ, དཔའ་ངར་ཆེན་པོས་གསར་བརྗེའི་མདུན་མདུན་དུ་ལངས་པ་རེད། གསར་བརྗེ་ཕམ་རྗེས, གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མཐའ་མཐུན་གྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ལས་འགན་གྲུབ་ཟིན་པ་ཡིན་སྟབས, 1852 ལོར་དེ་མི་དགོས་པ་བཟོ་རྒྱུའི་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་རེད། མཐའ་མཐུན་གྱིས་མོ་ཙི་དང་པོ་འཛུགས་རྒྱུར་བསམ་བློ་དང་རྩ་འཛུགས་ཐོག་གི་གྲ་སྒྲིག་བྱས་ཡོད་པ་རེད། གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མཐའ་མཐུན་ནི་མོ་ཙི་དང་པོའི་སྔོན་སྦྱོར་པ་ཞིག་རེད།

རྒྱལ་ཕྱིའི་གནས་ཚུལ་གསར་པ་དང་གསར་བརྗེའི་མཐོ་རླབས་གསར་པ

1848 ལོའི་གསར་བརྗེ་ཕམ་རྗེས, གསར་བརྗེའི་རྦ་རླབས་གནས་སྐབས་འཇགས་པ་རེད། དེར་རྗེན་འཁོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་དང་འཁོར་ཚང་

① ཡོ་རོབ་གླིང་གི་ 1848 ལོའི་གསར་བརྗེ་ནི་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གྱི་དམངས་གཙོའི་གསར་བརྗེ་ཡིན་པ་དང, གསར་བརྗེའི་ལས་འགན་གཙོ་བོ་ནི་ལོག་སྤྱོད་ཀྱི་བཀས་བཀོད་རྒྱུད་འཛིན་གྱི་སྲིད་གཅོད་དབང་སྒྱུར་ཙ་སློག་གཏོང་རྒྱུ་དེ་རེད། 1848 ལོའི་ཟླ་ 2 པར, པ་ལིའི་བཟོ་པས་རོས་ལངས་བྱས་པ་དང; ཟླ་ 3 པར་ཝེ་ཡེ་ན་དང་པོ་ལིན་གྱི་བཟོ་པས་ཀྱང་སྔ་རྗེང་དུ་རོས་ལངས་བྱས་པ; དེ་ནས་ཡོ་རོབ་གླིང་དཀྱིལ་མ་དང་ཡོ་རོབ་གླིང་ལྷོ་མའི་གཉའ་གནོན་སྐྱོང་མཁན་མི་རིགས་ཁག་གི་བཙིངས་འགྲོལ་འཐབ་རྩོད་ཀྱང་རྒྱ་མཚོའི་རླབས་ཕྲེང་"འཕྱུར་བ་ལྟར་བྱེལ་ནས་ཡོ་རོབ་གླིང་གི་གསར་བརྗེའི་རླུང་འཚུབ་ཅིག་ཆགས་པ་རེད། དེའི་རྗེས་སུ, ཐེངས་དེའི་གསར་བརྗེ་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ལོག་སྤྱོད་སྟོབས་ཤུགས་ཀྱི་ཡ་ང་བའི་དྲག་གནོན་འཁེལ་བ་རེད། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་དེ་ལ་ཡོ་རོབ་གླིང་གི་ 1848 ལོའི་གསར་བརྗེ་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

མར་ཁི་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སི་མཉམ་དུ་བཞུགས་པ

གྲལ་རིམ་གྱི་གསར་བརྗེ་པ་ཁག་གཅིག་དངངས་སྐྲག་སྐྱེས་པ་དང， སྒོ་ཕམ་ཡི་ཆད་བྱུང་ནས， གཅིག་རྗེས་གཉིས་མཐུད་ཀྱིས་གསར་བརྗེ་དང་ཁ་བྲལ་བ་རེད。 ཡིན་ནའང་མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སི་རྣམ་གཉིས་ཀྱིས་ཐོག་མཐའ་བར་གསུམ་དུ་འབྱུང་འགྱུར་ལ་ཡིད་ཆེས་བརྟན་པོ་གནང་གི་ཡོད་་་་པས， གསར་བརྗེའི་མཐོ་རླབས་གསར་པ་ཞིག་འཕྱུར་ཡོང་ངེས་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བརྟན་པོ་གནང་བ་མ་ཟད， རྒྱུན་འཁྱོངས་ལྷོད་མེད་ཀྱིས་སྟོབས་ཤུགས་གསོག་རྒྱུའི་དཀའ་ཚེགས་ཆེ་བའི་ལས་ཀ་ཡང་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད。 མར་ཁེ་སིས་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་ནས་མ་འོང་སྔོན་གསུང་གནང་་་་བར： **"གསར་བརྗེ་གསར་པ་ལྡངས་རྒྱུ་དེ་ཉམས་ཉེན་གསར་པ་ཡོད་རྒྱུ་དང་འདྲ་བར་གཡོལ་ཐབས་མེད་པ་ཞིག་རེད。"**① དེ་ནས་ལོ་བཅུ་ཡང་མ་ཁྱིན་པར་མར་ཁེ་སིའི་མ་འོང་སྔོན་གསུང་དེ་མངོན་་དུ་གྱུར་པ་རེད。

དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་པ་དང་དྲུག་ཅུ་པ་ནི་་་ཨོ་ཙི་གླིང་ནུབ་མ་དང་མེ་གླིང་བྱང་མར་མ་རྩ་རིང་ལུགས་དབྱར་མཚོ་རྒྱས་་་པ་ལྟར་འཕེལ་བའི་དུས་སྐབས་ཤིག་རེད。 དབྱིན་གོར་བཟོ་ལས་གསར་བརྗེ་གྲུབ་པ་མ་ཟད， འཛམ་གླིང་གི་བཟོ་ལས་ཁ་ལོ་སྒྱུར་དབང་ཡང་ཐོབ་ཡོད་པ་རེད。 མ་རྩ་རིང་ལུགས་རྒྱལ་ཁབ་གཙོ་ཆེ་བ་གཞན་དག་གི་བཟོ་ལས་གསར་བརྗེ་ཡང་འཕེལ་རྒྱས་ཧ་ཅང་མགྱོགས་པོ་བྱུང་བ་དཔེར་ན： ངར་ལྕགས་བཅོ་སྦྱོང་བྱེད་ཐབས་གསར་པ་གསར་གཏོད་བྱས་ནས， ལྕགས་དང་

① 《1848 ལོ་ནས་ 1850 ལོའི་བར་གྱི་ཧྥ་ལན་ཞིའི་གྲལ་རིམ་འཐབ་རྩོད》， 《མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིའི་གསུང་འབུམ》དེབ་ 7 པ， མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གི་ 1959 ལོའི་རྒྱ་ཡིག་པར་གཞིའི་ཤོག་ངོ་114 པ。

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbool

ངར་ལྕགས་གི་ཐོན་ཚད་ཏ་ཅང་མཐོ་རུ་ཕྱིན་པ་དང་； གློག་འཕྲིན་དང་、ཁ་པར、 གློག་འདོན་འཕྲུལ་འཁོར་བཅས་ཀྱང་སྔ་རྗེང་དུ་གསར་གཏོད་བྱས་པ； བཟོ་ལས་དང་འགྲིམ་འགྲུལ་སྐྱེལ་འདྲེན་ཐད་ལ་རླངས་ཤུགས་འཕྲུལ་འཁོར་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་བེད་སྤྱོད་བཏང་བ； མེ་འཁོར་དང་གྲུ་གཟིངས་གཉིས་སྐམ་ས་དང་མཚོ་ཐོག་གི་འགྲིམ་འགྲུལ་སྐྱེལ་འདྲེན་ཡོ་བྱད་གལ་ཆེན་ཅིག་ཏུ་གྱུར་པ་ལྟ་བུ་རེད། ཐོན་སྐྱེད་ནུས་ཤུགས་མྱུར་དུ་འཕེལ་བ་དེས་མ་རྐྱ་རིང་ལུགས་དེ་སྔར་བྱུང་མ་མྱོང་བའི"དར་རྒྱས་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ"ཅིག……བཟོས་ནས， མ་རྐྱ་རིང་ལུགས་གི་འཛམ་གླིང་ཚོང་ར་ཅིག་ཆགས་པ་རེད། དེར་རྟེན， མི་རྣམས་གིས་ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་པ་དང་དྲུག་ཅུ་པར་མ་རྐྱ་རིང་ལུགས་གི"རྫོགས་ལྡན་དུས་རབས"རེད་ཟེར་གི་ཡོད་པ་རེད། མ་རྐྱ་རིང་ལུགས་འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་བ་དང་འབྲེལ， གྲལ་རིམ་བར་གི་འགལ་བ་དང་、མི་རིགས་བར་གི་འགལ་བ、 མ་རྐྱ་རིང་ལུགས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་བར་གི་འགལ་བ་བཅས་ཀྱང་ཉིན་བཞིན་རྣོ་ངར་ཅན་དུ་གྱུར་པ་རེད། ཏག་ཏག"རྫོགས་ལྡན་དུས་རབས"ཟེར་བའི་སྐབས་དེར， 1857ལོའི་འཛམ་གླིང་གི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་དཔལ་འབྱོར་ཉམས་ཉེན་ཐེངས་དང་པོ་དེ་བྱུང་བ་རེད།

མ་རྐྱ་རིང་ལུགས་གི་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ལས་བྱུང་བའི་སྤྱི་ཚོགས་གི་འབྲས་བུ་ནི， བཟོ་ལས་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་དང་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་མངོན་དུ་འཚར་ལོངས་བྱུང་བ་དེ་རེད།

འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གི་སྟོབས་ཤུགས་ཆེ་རུ་ཕྱིན་རྗེས， དབང་སྒྱུར་གི་དབང་ཆ་འཕྲོག་ལེན་བྱེད་བསམ་གི་ཡོད་པ་རེད། དེར་རྟེན， འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གིས་སྲིད་དབང་བཟུང་མེད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་དུ་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གི་གསར་བརྗེ་དང་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གི་བཅོས་སྒྱུར་རྒྱུན་མི་ཆད……

པར་བྱུང་བ་རེད། དཔེར་ན་ཏེ་དབྱི་ཀྲི་དང་དབྱི་ཏ་ལིའི་ཡང་སྐྱར་གཅིག་གྱུར་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་དང, ཨོ་གོའི་ 1861 ལོའི་ཞིང་བྲན་ལམ་ལུགས་མེད་པ་བཟོས་པའི་བཅོས་སྒྱུར་བཅས་ནི, གནས་ཚུལ་དེ་འདྲའི་འོག་ཏུ་བྱུང་བ་ཅིག་རེད། དེ་འདྲ་བྱས་ནས་ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་པ་དང་དྲུག་ཅུ་པའི་ཨོའུ་གླིང་གི་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གི་གསར་བརྗེ་དང་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གི་བཅོས་སྒྱུར་སུ་མཐུད་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བའི་དུས་སྐབས་ཅིག་ཆགས་པ་རེད།

འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་རྒྱ་ནོར་སྤེལ་ནས་ཕྱུག་པོ་ཆགས་པ་དེ་ནི, རྒྱལ་ནང་ངལ་རྩོལ་མི་དམངས་ལ་བཤུ་གཞོག་དང, མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་དང་དཔལ་འབྱོར་རྗེས་ལུས་ཐེབས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གི་མི་དམངས་ལ་གདུག་རྩུབ་ཆེ་བའི་འཕྲོག་བཅོམ་བྱེད་པར་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཅིག་རང་རེད། དེར་བརྟེན, མ་རྩ་རིང་ལུགས་གི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ཁུལ་གི་གྲལ་རིམ་འགལ་བ་དང་ཕྱི་ཕྱོགས་གི་མི་རིགས་འགལ་བ་རྣམས་ཉིན་བཞིན་ཚ་ངར་ཅན་དུ་གྱུར་པ་རེད། ལྷག་པར་དུ་ 1857 ལོར་འཛམ་གླིང་གི་དཔལ་འབྱོར་ཉམས་ཉེན་བྱུང་རྗེས, འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གྱིས་ཉམས་ཉེན་ལས་བྱུང་བའི་གྱོང་གུན་དེ་བཟོ་པ······དང་མི་སེར་སྤེལ་ཡུལ་མི་དམངས་གི་མགོའི་ཐོག་ཏུ་བཙན་འགེལ་བྱེད་ཆེད, གྲལ་རིམ་གི་བཤུ་གཞོག་དང་མི་རིགས་གི་གཉའ་གནོན་སྔར་ལས་ཆེ་བ་བྱས་པར་བརྟེན, འགལ་བ་རྣམས་ཀྱང་དེ་དང་སྟུན་ནས་སྔར་ལས་ཆེ་རུ་ཕྱིན་པ་རེད། དེ་ནས་བཟོ་པའི་ལས་འགུལ་དེ་མཐོ་རླབས་གསར་པ་ཅིག་ལ་སླེབས་པ་ཏེ: 1859 ལོར་དབྱིན་གོའི་ཨར་ལས་བཟོ་པས་ལས་མཚམས་བཞག་པ་དེས, 1848 ལོའི་གསར་བརྗེ་ཕམ་པའི་རྗེས་སུ་ཡུན་རིང་སྐྱིད་འཛགས་སུ་བསྡད་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་གཏོར་བ་དང; ཧྥ་གོའི་བཟོ་པའི་ལས་འགུལ་

ཡང་དར་འགོ་ཚུགས་ནས， 1864 ལོར， རྫ་གོ་སྲིད་གཞུང་གིས་བཟོ་པས་བཟོ་ཚོགས་རྩ་འཛུགས་བྱས་མི་ཆོག་པའི《ལེ·ཞ་པུའུ་ལིའེ་བཀའ་ཁྲིམས》① ཟེར་བ་དེ་མེད་པ་མ་བཟོས་ཀ་མེད་བྱུང་བ་རེད； 1863 ལོར， ཧྲ་གོའི་བཟོ་པ་ཀྲུལ་རིམ་གྱིས་ཧྲ་གོ་ཡོངས་ཀྱི་བཟོ་པའི་མཉམ་འབྲེལ་ཚོགས་པ་བཙུགས་པ་རེད； 1863 ལོར， པོ་ལན་མི་དམངས་ཀྱིས་ཀྲུང་ཧྲ་ཧྲོང་གོང་མའི་ཨོ་གོའི་མི་རིགས་གཉའ་གནོན་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པའི་འཐབ་ལངས་བྱས་པ་རེད。དེ་དང་དུས་མཚུངས་སུ， ཡ་གླིང་དུའང་མི་རིགས་རང་བཙན་གྱི་ལས་འགུལ་བྱུང་བ་དཔེར་ན， 1851 ལོ་ནས་ 1864 ལོའི་བར， ཀྲུང་གོར་ཐའེ་ཕིང་ཐེན་གོའི་གསར་བརྗེའི་ལས་འགུལ་ལངས་པ་དང； 1857 ལོ་ནས་ 1859 ལོའི་བར， ཧིན་དྲུའི་མི་དམངས་ཀྱིས་དབྱིན་གོ་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པའི་འཐབ་ལངས་ཀྱི་དར་ཆ་སྒྲེང་པ་ལྟ་བུ་རེད。

བཟོ་པའི་ལས་འགུལ་དང་མི་རིགས་རང་བཙན་གྱི་ལས་འགུལ་…… འཕེལ་རྒྱས་བྱུང་བར་རྟེན， ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་པའི་དུས་མཇུག་དང་ལོ་རབས་དྲུག་ཅུ་པའི་དུས་འགོའི་གསར་བརྗེའི་མཐོ་རླབས་དེ་ཆགས་པ་རེད。

མར་ཁེ་སི་རིང་ལུགས་དང་བཟོ་པའི་ལས་འགུལ་ཟུང་འབྲེལ་བྱུང་བ

1848 ལོའི་གསར་བརྗེ་ཕམ་རྗེས， མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་ཉིལ་བསྒྲགས་དང་རྩ་འཛུགས་ཀྱི་ལས་ཀ་མང་པོ་གནང་ནས， ཧྲུར་བརྩོན་

① རྫ་གོའི་འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གྱི་གསར་བརྗེའི་སྐབས་སུ， རྩ་འཛིན་གདན་འཕེབས་གྲོས་ཚོགས་ཀྱིས་དབྱེ་ཡོན་ལེ·ཞ་པུའུ་ལིའེ་གིས་བཏོན་པའི་གྲོས་གཞི་གཞིར་བཟུང་ནས་ 1791 ལོའི་ཟླ་ 6 པར་བཀའ…… ཁྲིམས་ལ་གྲོས་འཆམ་བྱས་ཏེ， བཟོ་པས་ལས་མཚམས་འཇོག་རྒྱུ་དང、 འདུ་ཚོགས་བསྡུ་རྒྱུ、 ཚོགས་པ་འཛུགས་རྒྱུ་བཅས་ཀྱི་རང་དབང་ཚང་མ་ཡོད་མི་ཆོག་ཟེ་གདན་འཕེབས་བྱས་ཡོད་པ་རེད。

ཆེན་པོས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་བཟོ་པ་གྲལ་རིམ་རྣམས་གསར་བརྗེའི་འགྲོ་ལམ་
ཡང་དག་པ་ཅིག་གི་ཐོག་ལ་ཁྲིད་སྟོན་གནང་བ་རེད。 ཁོང་ཚོས་ཐོག་མར་
གསར་བརྗེའི་ཉམས་མྱོང་ཕྱོགས་སྡོམ་གནང་ནས, སྤྱི་རྗེས་སུ《1848 ལོ་
ནས་ 1850 ལོའི་བར་གྱི་ཧྥ་ལན་ཞིའི་གྲལ་རིམ་འཐབ་རྩོད》ཟེར་བ་དང、
《ལུའུ་དཔྱི•པོ་ན་པའི་སྨུག་ཟླའི་ཚེས་ 18 ཉིན》ཟེར་བ、《དེ་གོའི་གསར་
བརྗེ་དང་གསར་བརྗེར་ངོ་རྒོལ》ཟེར་བ་སོགས་གི་གསུང་རྩོམ་འབྲི་བ་གནང་
བ་རེད。 མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་གསུང་རྩོམ་དེ་ཚོའི་ནང་དུ་གོམ་གང་
མདུན་སྤོས་གིས་འགྱུར་མེད་གྲལ་རིམ་གི་གསར་བརྗེའི་སྐོར་གི་གཞུང་ལུགས་
གོང་འཕེལ་བཏང་གནང་ཡོད་པ་རེད。 ཁོང་ཚོས《གུང་ཁྲན་ཏང་གི་བསྒྲགས་
གཏམ》ནང, འགྱུར་མེད་གྲལ་རིམ་གིས་ཐོག་མར་སྲིད་དབང་འཕྲོག་ལེན་
བྱས་ནས, རང་ཉིད་གི་ཆབ་སྲིད་དབང་སྒྱུར་འཛུགས་དགོས་པ་དེ་འདོན་
པ་གནང་བ་རེད。 1848 ལོའི་གསར་བརྗེ་བྱས་ནས, ཡང་གོམ་གང་
མདུན་སྤོས་གིས་སྟོན་པ་གནང་བར, ད་ཡོད་གི་རྒྱལ་ཁབ་འཕྲུལ་འཁོར་དེ་
ནི་འགྱུར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གི་ལག་དུ་བཟུང་བའི་ལོག་སྤྱོད་དབང་སྒྱུར་གི་ལག་
ཆ་ཅིག་རེད, འགྱུར་ལྡན་གྲལ་རིམ་གིས་ལག་ཆ་དེ་བེད་སྤྱོད་ནས་འགྱུར་
མེད་གྲལ་རིམ་གི་གསར་བརྗེའི་ལས་འགུལ་ལ་དྲག་གནོན་བྱས་མྱོང་བར་བརྟེན,
འགྱུར་མེད་གྲལ་རིམ་གིས་དྲག་པོའི་གསར་བརྗེ་བྱས་ནས, རྒྱལ་ཁབ་འཕྲུལ་
འཁོར་སྙིང་པ་ཐད་དེ་རྩ་གཏོར་བཏང་ན་མ་གཏོགས་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ཐུབ་གི་
མ་རེད。 སྡོམ་ཚིག་དེས་དེའི་རྗེས་གི་རྒྱལ་སྤྱིའི་བཟོ་པའི་ལས་འགུལ་ལ་ཤུགས་
རྐྱེན་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཅིག་དང་གཏིང་ཟབ་པོ་ཅིག་ཐེབས་ཡོད་པ་རེད。

ཡིན་ན་ཡང, ལོ་རྒྱུས་ཆ་རྐྱེན་གྱི་བཀག་རྒྱའི་དབང་གིས, སྐབས་དེར་
མར་ཁེ་སིས་རྒྱལ་ཁབ་འཕྲུལ་འཁོར་སྙིང་པ་དེ་གཏོར་རྗེས, གང་ཞིག་གིས་

གཏོར་ཟིན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་འཕྲུལ་འཁོར་དེའི་ཆབ་བྱེད་དགོས་པ་དེ་གསལ་བཤད་གནང་ཡོད་པ་མ་རེད།

གཞན་ཡང་， མར་ཁི་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་གསར་བརྗེ་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་གྲལ་རིམ་ཁག་གི་སྤྱོད་ཚུལ་ལ་དབྱེ་ཞིབ་གནང་ནས་སྟོན་པ་གནང་བར: འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་ཁོ་ན་ནི་གསར་བརྗེའི་གྲལ་རིམ་དངོས་གནས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་， འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་ཁོ་ནས་མ་གཏོགས་གསར་བརྗེའི་ལས་འགུལ་གྱི་འགོ་ཁྲིད་བྱེད་ཐུབ་གི་མ་རེད། མར་ཁི་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་བཟོ་པ་གྲལ་རིམ་གྱི"**འཐབ་འཛིང་གི་འབོད་ཚིག་ནི: 'གསར་བརྗེ་རྒྱུན་མི་ཆད་པར་བྱེད་དགོས་པ' དེ་ཡིན**"①ཟེ་སྟོན་པ་གནང་ཡོད་པ་རེད། གསར་བརྗེ་རྒྱུན་མི་ཆད་པར་བྱེད་དགོས་པའི་དགོངས་པ་ནི， མར་ཁི་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས 1848 ལོའི་གསར་བརྗེའི་ཉམས་མྱོང་ཕྱོགས་སྡོམ་གནང་སྐབས་གསར་བརྗེའི་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཐད་ལ་བཞག་པའི་གྲུབ་འབྲས་གལ་འགངས་ཆེ་ཤོས་ཤིག་རེད། མར་ཁི་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་ད་དུང་མཁས་མཛངས་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་ཞིང་པ་ནི་འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གྱི་གློས་བཀལ་ཆོག་པའི་མནའ་མཐུན་དམག་དཔུང་ཤིག་ཡིན་པའི་རྩ་བའི་རིགས་པ་གལ་ཆེན་དེ་ཡང་འདོན་པ་གནང་བ་རེད།

ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་པ་དང་དྲུག་ཅུ་པར， མར་ཁི་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་མར་ཁི་སི་རིང་ལུགས་ཀྱི་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱི་རྨང་གཞི་འཕྲུས་སྒྲ་ཇེ་ཚང་དུ་གཏོང་ཆེད， སེམས་ཤུགས་གཙོ་བོ་གཅིག་ཏུ་སྒྲིམ་ནས་

---

① 《ཀྲུང་དབྱང་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་ཀུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་པའི་མནའ་མཐུན་ལ་བསྒྲགས་པའི་འཕྲིན་ཡིག》， 《མར་ཁི་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིའི་གསུང་འབུམ》དེབ་ 7 པ， མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་གི་ 1959 ལོའི་རྒྱ་ཡིག་པར་གཞིའི་ཤོག་ལྷེ་ 299 པ།

འབྱོར་མེད་གྲལ་རིམ་གི་ཆབ་སྲིད་དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་གསར་འཛུགས······གནང་ཡོད་པ་རེད། མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིས་དཔྱད་གཞིའི་ཡིག་ཆ་འབོར་ཆེན་ཅིག་བསྡུས་ནས, མ་རྩ་རིང་ལུགས་གི་སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་བའི་ཆོས་ཉིད་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཕྲ་ཞིང་ཞིབ་པ་ཅིག་གནང་བ་དང, འབྱོར་ལྡན་གྲལ་རིམ་དང་འབྱོར་ཆུང་གྲལ་རིམ་གི་ཆབ་སྲིད་དཔལ་འབྱོར····རིག་པར་དགག་པ་སྐྱོན་པ་རེད། ཁོང་ཚོས་གཏིང་ཟབ་པོའི་སྒོ་ནས་མ་རྩ་རིང་ལུགས་སྤྱི་ཚོགས་གི་རྩ་བའི་འགལ་བ་ཐེར་འདོན་གནང་བ་མ་ཟད, འགལ་བ་དེ་དག་འཕེལ་རྒྱས་ཕྱིན་ནས་མཐར་ཐུག་མ་རྩ་རིང་ལུགས་ལམ····ལུགས་དེ་རྩ་མེད་དུ་འགྲོ་ངེས་དང་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་གི་གསར་བརྗེར····རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་ངེས་ཡིན་པ་དེ་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་ནས་ར་སྤྲོད་གནང་བ་རེད། སྟོམ་ཚིག་དེས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་བཟོ་པ་གྲལ་རིམ་ལ་སྐུལ་མ་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཅིག་ཐེབས་པས, ཁོ་ཚོའི་གསར་བརྗེའི་ཡིད་ཆེས་ཆེ་རུ་ཕྱིན་པ་རེད། 1859ལོར, མར་ཁེ་སིས་རང་གི་ཞིབ་འཇུག་གྲུབ་འབྲས་སྤྲོད་ནས《ཆབ་སྲིད་དཔལ་འབྱོར་རིག་པའི་མཐའ་དཔྱོད》ཟེར་བ་དེ་འབྲི་བ······གནང་བ་རེད།《མ་རྩའི་རྣམ་བཤད》གི་རྩ་བར་གྱུར་པའི་རྩ་བའི་རིགས་པ་རྣམས་དེབ་དེའི་ནང་ཕལ་ཆེར་གྲུབ་ཡོད་པ་རེད།

མར་ཁེ་སི་དང་ཨེན་ཀེ་སིའི་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་གི་བྱེད་སྒོ་དེ··རྒྱལ་སྤྱིའི་གུང་ཁྲན་རིང་ལུགས་གི་ལས་འགུལ་དབྱར་མཚོ་རྒྱས་པ་ལྟར······འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་རྒྱུར་དོན་སྙིང་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་རེད། མའོ་ཀྲུའུ་ཞིས་སྟོན་པ་གནང་བར: **"གསར་བརྗེའི་ལས་འགུལ་རླབས་ཆེན་གི་སློབ་སྟོན་བྱེད་མཁན་སྲིད་ཏང་ཅིག་ལ, གལ་སྲིད་གསར་བརྗེའི་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་མེད་པ་དང, ལོ་རྒྱུས་གི་**

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook